

TÉRKÉPRE TÚZNI AZ ANGOL BAROKK ORGONAMUZZSIKÁT?

Lengyel Zsanett interjúja dr. Tóth-Vajna Zsomborral¹

Dr. Tóth-Vajna Zsombor

Az elmúlt évek, de leginkább az előző esztendő jelentős mérföldkő volt szakmai életedben, ugyanis munkásságodat Liszt Ferenc-díjjal ismerték el. Aktívan koncertezel szólóban és zenekaroddal, a Harmonia Caelestis Barokk Zenekarral külföldön és hazai helyszíneken egyaránt. A fellépések mellett kutatsz is, méghozzá zenei témában a londoni Royal College of Music falai között. Hogyan esett a választás éppen Londonra?

Tóth-Vajna Zsombor: Amikor elkezdtem gondolkodni, milyen kutatási témát válasszak, akkor az egyik legfontosabb terület, amivel foglalkozni szerettem volna, az az angol barokk zene, azon belül is az angol barokk orgonamuzsika volt. Amikor gondolkodtam rajta, mely intézmény lenne a legalkalmasabb egy ilyen kutatáshoz, akkor vetődött fel bennem a londoni Royal College of Music neve. Itt kezdtem meg a doktori tanulmányaimat – az intézmény egyébként jelenleg a világ első számú zenei felsőoktatási intézménye, valamint ők rendelkeznek a világ egyik legjelentősebb angol barokk zenei kéziratárával is. London pedig, mint város más aspektusból szintén szerencsés választásnak bizonyult: a kutatáshoz kapcsolódó történelmi hangszerek – amelyeken a kutatott repertoárt megszólaltatom – itt könnyen rendelkezésemre állnak.

---

¹ Dr. Tóth-Vajna Zsombor Liszt Ferenc-díjas csembaló- és orgonaművész, karmester Pro Cultura Hungarica-díjban részesült a 2026. március 15-i nemzeti ünnepünkön.

Mi a kutatási témád fókusza?

Tóth-Vajna Zsombor: A kutatási témám az angol barokk repertoár egy kis szelete, azon belül is a restauráció korának orgonazenéje, kiemelt fókusszal John Blow orgonaművei. Blow korának legjelentősebb angol orgonazeneszerzője volt, és szinte valamennyi zeneszerző, aki a XVII. század végén vagy a XVIII. század elején beírta a nevét az angol zene nagykönyvébe, Blow tanítványa volt. Közülük egyébként kiemelkedik Henry Purcell: kettejük közt szoros szakmai kapcsolat volt, ugyanis Blow, a Westminsteri Apátság orgonista állását tanítványának, Purcellnek adta át 1679-ben, viszont Purcell korai halála miatt ezt a posztot Blow később visszaörökölte. A repertoár, amivel foglalkozom, kozmopolita hatásokat visel magán, ezen felül pedig rengeteg lehetőséget kínál fel az előadónak az improvizációs készségek fejlesztésére. Ami nekem egyébként kiemelt érdeklődési területem, az a különböző díszítéseknek és azok improvizálása, amelyekkel igazán élővé tehetjük a sokszor csak töredékes formában fennmaradt műveket. Emellett a „stylus phantasticus”, vagy magyarul a „fantasztikus stílus” jelenségét kutatom. Ez a stílus a XVII. században Itáliában alakult ki: lényege, hogy játékos a hallgatót elkápráztassa, elámítsa a különböző virtuóz figurációk segítségével, vagy pedig expresszív dallamokon és harmóniakon keresztül hasson az érzelmeire – azt vizsgálom, hogy ez a stílus miképpen jelenik meg Blow orgonaműveiben.

A londoni doktori munkádhoz le kell adnod egy zenei anyagot is. Az elmúlt hónapokban a Ceglédi Evangélikus Templomban folytattál felvételeket.

Tóth-Vajna Zsombor: Londonban a doktori munkához nem koncertet kell adni azon elgondolás mentén, miszerint a koncert elszáll, így nem lehet reprodukálni. Ezért valamennyi munkához – amely gyakorlati elemeket tartalmaz – szükséges egy, a doktori munka megállapításait illusztráló hanganyagot készíteni. Én 18 művet rögzítettem, melyek rekonstruálják, hogy a XVII. század végén a Westminster Apátságban John Blow és a tanítványai milyen műveket játszhattak az apátság akkor rendelkezésére álló, viszonylag szerény lehetőségekkel rendelkező orgonáján. A repertoár gerincét Blow orgonaművei adják, viszont felvettem Louis Couperintól és Girolamo Frescobalditól is egy-egy művet, amelyeket angol barokk stílusban szólaltatok meg, ahogy azt például Blow tehette egykoron az apátság falai között. Emellett Ács Gabriella énekművész közreműködésével felvettem három himnuszt a John Playford nevével fémjelzett *Harmonia Sacra* című gyűjteményből, melyek szerzője Henry Purcell. Ezen vokális művek segítségével azt szeretném bemutatni, hogy

hogyan funkcionálhatott az orgona kísérő hangszerként ebben a korszakban. Gabriellával azt is szemléltetjük, hogy az angol liturgián belül a különböző zenei elemek, amelyeket Purcell használt, hogyan fejezhették ki az adott vallásos szövegek mélyebb értelmét zenei hangokon keresztül.

Miben unikális a témád, azaz a restauráció korának orgonazenéje?

Tóth-Vajna Zsombor: A restauráció az 1660-as évek utáni időszakot öleli fel az angol zenei történetben. Az ezt megelőző, cromwelli puritán időkben tilos volt az orgonát használni, viszont 1660-ban II. Károly trónra lépése a zenének is megújulást hozott. Ekkoriban az orgonazenét újfajta hatások érték: egyfelől egy nagyon erős francia hatás, amit II. Károly az unokatestvére, XIV. Lajos udvarából hozott magával, másfelől pedig egy elég jelentős olasz hatás, amely hazai tradíciókkal vegyült. A restauráció korának az orgonazenéje a nemzetközi hatások mellett azért is érdekes, mert ezt a repertoárt akkoriban szinte kizárólag improvizálták. Ezáltal a fennmaradt művek sokszor csak töredékes formában vannak meg, ami az előadót különleges kihívás elé állítja, mivel ezeket a darabokat a saját fantáziája és improvizációs készségei segítségével újra kell rekonstruálni és úgy kell előadja, mintha abban a pillanatban improvizálná őket.

Mindebben akkor az előadói gyakorlat jelentősen segítségedre van?

Tóth-Vajna Zsombor: Igen, az én kutatásom olyan szempontból különleges, hogy egyfelől a muzikológiai háttérrel, a különböző forrásoknak a tanulmányozását és a történelmi dokumentumokat egyesítem azzal a tapasztalattal, amelyet előadóként az elmúlt hosszú évek alatt megszereztem. Egyfelől a történelmi háttér segít abban, hogy a fennmaradt források alapján hogyan játszhatták ezt a zenét, másfelől a tapasztalatom és rutinom, mint előadó hozzásegít ahhoz, hogy praktikus szempontból is meg tudjam közelíteni a választott repertoárt.

A nemzetközi orgonamuzsika kutatásban hol helyezhető el a te kutatási témád?

Tóth-Vajna Zsombor: A kutatási témám egy nagyon kicsi szeletét képviseli az orgonazenének. Jelen tudomásom szerint jelenleg a világon ezzel a repertoárral senki nem foglalkozik aktív kutatási szinten. A mainstream hangversenyek repertoárján az angol barokk művek alul reprezentáltak, így Purcell korának orgonazenéje a lehető legritkábban szólal meg koncerteken. Nekem amellest, hogy kutatás szempontjából ezt a nagyon értékes zenét feltegyem a zenei

térképre, az is egy célom, hogy koncerteken is egyre gyakrabban jelenjen meg ez a muzsika.

Úgy tudom, az elmúlt időszakban konferenciákon is jártál, kifejezetten a londoni kutatásaiddal összefüggésben. Az orgonazene kutatása egy viszonylag szűk közegnek tűnik. Milyenek ezek a találkozók?

Tóth-Vajna Zsombor: Az eddigi konferenciák azok nem kifejezetten az orgonazenére összpontosítottak, hanem a restauráció kori zenének a különböző aspektusait járták körbe. Ebben a témában előadtam többek közt már az Oxfordi Egyetemen, a Queens College-ban, illetve volt szerencsém előadni Birminghamban, illetve a londoni Royal Academy of Music-on, valamint egy belga konferencián is. A specifikusabb konferenciák közül: április 11-én az Oxfordi Egyetemen fogok előadni, ami egyébként kifejezetten egy olyan konferencia lesz, amely az orgonazenével, az orgonaépítéssel, illetve az orgonazene megszólaltatásának specifikus aspektusaival fog foglalkozni.

Melyik a nagyobb szerelem: a gyakorlat vagy az elmélet? Vagy olykor ez, olykor az?

Tóth-Vajna Zsombor: A nagyobb szerelem egyértelműen a gyakorlat. Mindig azt mondom, hogy a kutatás mellett én abszolút egy praktikus, gyakorlati muzsikusként tartom magam. Az elméleti része viszont nagyon sokat tud hozzáadni ahhoz, hogy gyakorlati szempontból hogyan közelítünk meg egy művet.

Van már tapasztalatod doktori munka megírásában, hiszen korábban a Semmelweis Egyetem Klinikai Orvostudományok Doktori Iskolájában szereztél PhD fokozatot. Milyen készségeket sajátítottál el akkor? Mit tanultál magadról abban a folyamatban? Nem melleleg, mit tudtál integrálni azok közül a jelenlegi tevékenységedbe?

Tóth-Vajna Zsombor: Az orvosi kutatásom után, amikor elkezdtem a zenei doktori kutatásomat, akkor azt hittem, hogy nagyjából a két tudományterületnek a metodikája az egyező lesz és nagyon sokat fogok tudni profitálni az orvosi kutatásom során megszerzett metodikai és tapasztalati dolgokból. Az orvoslásban, ha felteszünk egy kérdést, és azzal kapcsolatban elvégzünk egy kutatást, akkor egyfelől pontos eredményeket és pontos mérőszámokat kapunk, amelyek az adott metodika vagy vizsgálati módszer használhatóságát, illetve érzékenységét számszerűen, feketén-fehéren jelzik nekünk. Ezzel szemben rá

kellett jönnöm, hogy a zenében, pont amiatt, mert ez egy művészeti ág, a kutatás is teljesen másként működik. Tehát, ha például egy adott darabban egy díszítés eljátszására keresek megoldást, akkor a lehető legritkább esetben fordul elő, hogy kizárólag egy jó megoldás van. A zenében az orvoslással szemben minden előadói kérdésre többféle válasz is lehetséges, és ez szerintem nagyon izgalmassá teszi, viszont nekem ezt a fajta szabadságot megszokni nagyon nehéz volt. A precizitást magammal tudtam hozni az orvoslás világából, viszont a szemlélet és a nézőpont, hogy hogyan kell eredményeket elérni vagy megfogalmazni, az teljesen különböző.

Egy-egy orgona maga a történelem. Mit jelent számodra nap mint nap angol barokk muzsikával foglalkozni gondolati síkon vagy éppen a fizikai térben?

Tóth-Vajna Zsombor: Az elmúlt 5 évben a szólókoncertjeim, azon belül is az orgonakoncertjeim a repertoárja kifejezetten az angol barokk és azon belül a restauráció kori muzsika köré épültek. Ezt nagyon tudatosan építettem fel, ugyanis észrevettem, hogy a kutatással kapcsolatos a legjobb gondolataim mindig előadás közben találják meg, így a különböző darabokat – melyeket koncertre tűztem – tudatosan próbáltam különböző és sokszor egyébként merőben eltérő hangszeren eljátszani, hogy a koncertek alatt szerzett tapasztalatokat is integrálni tudjam a kutatásba. Amikor nem gyakorlok, akkor próbálom magam fejleszteni, különböző új publikációkat olvasni, legyen ez mondjuk az adott repertoárral, vagy pedig az orgonaépítéssel kapcsolatos. Az így megszerzett ismereteket próbálom úgy integrálni, hogy a doktori munka egy kerek egész legyen.

A doktori dolgozatot, mire megjelenik ez az interjú, már az előzetes tervek alapján leadod bírálatra, majd pedig a védés következik: így felmerül, hogyan tovább? Milyen utóéleti lehetőséget fontolgatsz az angol nyelven írott munkának?

Tóth-Vajna Zsombor: A doktori munkám jelenleg abban a szakaszban van, amikor azt mondhatom, hogy a törzsszöveg 99%-ban kész, a következő lépés pedig az, hogy a vezető témavezetőm megkapja az anyagot, hogy végső korrekciókat javasoljon. Miután ezeket a dolgokat kijavítom utána adhatom le a doktori dolgozatom, hogy aztán ideális esetben a tavasz vagy a kora nyári időszak folyamán megvédjem. A leadott anyag egyébként egy koncentrált verziója annak, amit én az elmúlt 5-6 évben a kutatásban összegyűjtöttem. A

munka utóéletként tervezzük, hogy a hosszabbik verzióból megjelenhetne majd egy angol nyelvű könyv, illetve a Royal College of Organist-tel is kapcsolatban állok – velük jelenleg arról tárgyalok, hogy előadások vagy mesterkurzusok formájában ezt a repertoárt egyelőre angol nyelvterületen diákokkal, vagy pedig egyéb professzionális játékosokkal is meg lehetne ismertetni.

A kutatáson túl aktívan koncertezel egyedül, illetve a zenekarral is. Idén hol találkozhat veled a közönség?

Tóth-Vajna Zsombor: Az év első két hónapját a kutatásra szánom, viszont márciusban megkezdem a koncert időszakot: Londonban a Royal College of Music-ban, az ottani múzeumban fogok megszólaltatni történelmi billentyűs hangszereket. Április 2-án a Magyar Zene Házában adok egy nagyböjti koncertet Gábor Audrey énekművésszel, illetve a tavaszi-nyári időszakból még kiemelném, hogy több angliai helyszínen fogok játszani. Például meghívtak a cambridge-i Pembroke College-ba, hogy az ott lévő angol barokk orgonát szólaltassam meg, illetve fogok játszani Londonban a St. George's Hannover Square, illetve a St. Botolph's templomokban. Majd Birmingham mellett, Wolverhamptonban fogom megszólaltatni a híres Renatus Harris angol barokk orgonát, aztán pedig a nyár egyik kiemelkedő eseménye augusztus 9-én lesz: ikertestvéremmel, Gergellyel visszatérünk egy orgonakoncert erejéig Londonba a Szent Pál Székesegyházba, ahol két évvel ezelőtt első magyarként adhattam orgonakoncertet.

[G. Frescobaldi: Toccata Quarta per l'organo da sonarsi all'Elevazione \(5:24\)](#)

[L. Couperin: Tombeau de Mr Blancrocher \(5:42\)](#)

- [J. Kuhnau: Sonata Quarta. "The fatally ill, and again healthy, Hiskias" \(3:34\)](#)
- [J. C. F. Fischer: Chaconne from Euterpe \(Musikalischer Parnassus\) \(5:09\)](#)
- [J. C. F. Fischer: Praeludium from Melpomene \(Musikalischer Parnassus\) \(1:00\)](#)
- [J. C. F. Fischer: Toccata from Uranie \(Musikalischer Parnassus\) \(1:27\)](#)
- [J. C. F. Fischer: Toccatina from Thalia \(Musikalischer Parnassus\) \(1:30\)](#)
- [J. C. F. Fischer: Praeludium from Erato \(Musikalischer Parnassus\) \(1:26\)](#)
- [J. C. F. Fischer: Tastada from Terpsichore \(Musikalischer Parnassus\) \(1:31\)](#)
- [J. C. F. Fischer: Praeludium harpegiato from Clio \(Musikalischer Parnassus\) \(1:03\)](#)
- [J. C. F. Fischer: Harpeggio from Polymnia \(Musikalischer Parnassus\) \(0:43\)](#)
- [D. Buxtehude: Auf meinen lieben Gott \(Partita\) , BuxWV 179: Gigue \(0:48\)](#)
- [D. Buxtehude: Auf meinen lieben Gott \(Partita\) , BuxWV 179: \(Allemande\) \(1:16\)](#)
- [D. Buxtehude: Auf meinen lieben Gott \(Partita\) , BuxWV 179: Sarabande \(1:22\)](#)
- [D. Buxtehude: Auf meinen lieben Gott \(Partita\) , BuxWV 179: Double \(1:22\)](#)
- [J. Pachelbel: Aria Prima \(Hexachordum Apollinis\) : Variatio 4. \(0:44\)](#)
- [J. Pachelbel: Aria Prima \(Hexachordum Apollinis\) : Thema \(1:17\)](#)
- [J. Pachelbel: Aria Prima \(Hexachordum Apollinis\) : Variatio 1. \(0:56\)](#)
- [J. Pachelbel: Aria Prima \(Hexachordum Apollinis\) : Variatio 2. \(0:55\)](#)
- [J. Pachelbel: Aria Prima \(Hexachordum Apollinis\) : Variatio 3. \(0:54\)](#)
- [J. Pachelbel: Aria Prima \(Hexachordum Apollinis\) : Variatio 4. \(1:05\)](#)
- [Johann Pachelbel: Hexachordum Apollinis - Aria Prima + Variatio 5 \(2:02\)](#)
- [J. Pachelbel: Aria Prima \(Hexachordum Apollinis\) : Variatio 6. \(1:07\)](#)
- [J. Pachelbel: Aria Prima \(Hexachordum Apollinis\) : Thema da Capo \(0:43\)](#)